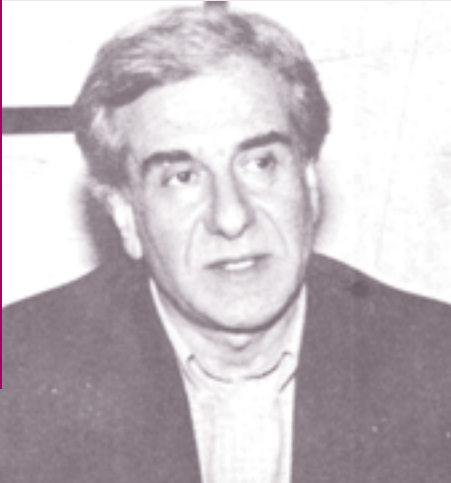

ایران با روند فعلی از ۱۵ سال دیگر وارد کننده نفت است

هر چند از این هشدارها چند ماهی گذشته اما به نظر می‌رسد این نکته کمتر مورد دقت و توجه قرار گرفته و در برخی هیاهوها گم شده است. با این حال، اخیراً شاهد توجه نسبی از سوی مجلس و دولت به این موضوع بودیم به طوری که مجلس در جلسه‌ای غیرعلنی در اردیبهشت ماه، به بررسی زوایای مختلف سرمایه‌گذاری در نفت و گاز برای توسعه و تولید پرداخت.

با توجه به این که ایران دومین دارنده ذخایر نفت و گاز دنیاست، این هشدار باید بیش از پیش مورد توجه و جدیت قرار گیرد تا این مطلب که چند سال دیگر ممکن است به واردکننده نفت تبدیل شویم، هرگز محقق نشود.

در حال حاضر نیمی از مخازن و میادین نفتی در دنیا و از جمله ایران به نیمه عمر خود رسیده‌اند، اما با دانش و فناوری که امروزه در اختیار صنعتگران نفتی کشورمان نیز قرار گرفته است، می‌توان به احیای ذخایر هیدروکربوری پرداخت و با دو روش تزریق آب و گاز به مخازن نفتی برای افزایش فشار تولید نفت خام از افت تولید مخازن جلوگیری کرد، کاری که دولت در سال‌های اخیر به خوبی ضرورت آن را دریافته و اقداماتی در این زمینه انجام داده؛ اما کافی نبوده است و به سرمایه‌گذاری بیشتری نیاز دارد. به اعتقاد کارشناسان، تزریق یکی از ضرورتی‌ترین اقداماتی است که صنعت نفت به آن نیازمند است تا تولید صیانتی نفت به عنوان حیاتی‌ترین امر چرخه تولید نفت در اقتصاد کشور با خللی مواجه نشود.

دکتر مسعود درخشان با بیان این که صنعتی شدن مبتنی بر منابع یک سیاست شکست خورده است تصریح کرد، نمی‌توان انتظار داشت که به کمک درآمد نفت و گاز، یک کشور توسعه پیدا کند. وی با تأکید بر این که اقتصاد ما در تمام عرصه‌ها وابسته به نفت است اظهار داشت، رشد و توسعه اقتصادی مستلزم عقلایی اندیشیدن است و این زمانی میسر است که ما در مقابل خطر باشیم، اما متأسفانه نفت، مسئولان کشور و مردم را کمتر به سمت عقلایی اندیشیدن می‌برد. استاد اقتصاد دانشگاه علامه با اشاره به محدودیت منابع زیرزمینی کشور گفت، راه خروج ما از بن‌بست توسعه صنعتی مبتنی بر منابع این است که نفت، محور توسعه صنعتی ما شود.

وی تصریح کرد، صنعت نفت ما در همه حوزه‌ها از حفاری گرفته تا میادین و پالایشگاه‌ها جای توسعه دارد و به جز مواردی خاص باقی نیازمند فناوری بالا نیستند.

درخشان درباره توسعه اشتغال در بخش نفت خاطر نشان کرد، توسعه صنعت در گرو فناوری پیشرفته است و فناوری پیشرفته یعنی کاهش اشتغال. فقط بخش خدمات است که می‌تواند برای ما اشتغال‌زایی کند. بنابراین برای افزایش بهره‌وری باید کارگر تربیت شود این یعنی اشتغال در حوزه خدمات آموزشی. پیش از این نیز کارشناسان بارها هشدار داده‌اند که به دلیل کاهش عمر، استهلاک مخازن نفتی و کاهش سرمایه‌گذاری در این زمینه، ایران تا چند سال دیگر ممکن است واردکننده نفت شود.

کارشناسان پیش‌بینی می‌کنند، با وارد شدن چاه‌های نفتی به نیمه دوم عمر خود، تولید ایران سالانه ۱۰ درصد کاهش می‌یابد. با توجه به آن که ایران روزانه ۴ میلیون بشکه نفت تولید می‌کند، ۱۰ درصد آن سالانه ۴۰۰ هزار بشکه است، از طرفی بنا به پیش‌بینی برنامه پنجم توسعه که تولید نفت خام ایران تا سال ۱۳۹۳ به ۵ میلیون بشکه در روز برسد، باید به افت تولید ۵۰۰ هزار بشکه‌ای تا آن سال نیز توجه ویژه‌ای معطوف شود. این دو واقعیت، ضرورت باز یافت از مخازن و سرمایه‌گذاری برای توسعه میادین نفتی را بیش از پیش آشکارتر می‌سازد؛ اما تاکنون در این زمینه سهل‌انگاری صورت گرفته است. علاوه افزایش تولید و مصرف گاز نیز اگر چه ذخایر گاز ایران تا چند دهه آینده نیز پاسخگوی مصرف و صادرات خواهد بود اما با استفاده بهینه از آن دسترسی کشورمان به ذخایر هیدروکربوری همچنان باقی خواهد ماند.

هزینه اجرای پروژه‌های نفتی ۹ برابر افزایش یافته است

افزایش هزینه اجرای پروژه‌های نفتی و گازی، بازنگری در قراردادهایی که در اوایل دهه هشتاد بسته شده است را ضروری کرده است. مدیرکل برنامه‌ریزی استراتژیک و دبیر کمیته ستاد تدابیر ویژه اقتصادی وزارت نفت ضمن اعلام مطلب فوق افزود، هزینه اجرای پروژه در صنعت نفت و گاز نسبت به ۹ سال گذشته بیش از دو برابر افزایش یافته است. مهدی بازارگان گفت، بررسی‌ها نشان می‌دهد قیمت اجرای یک طرح توسعه نفتی و گازی در حال حاضر نسبت به ابتدای دهه هشتاد شمس‌ی بیش از دو برابر افزایش یافته است. او در پاسخ به این سؤال که به هر حال با توجه به عقد قرارداد، آیا می‌توان صرفاً به خاطر رشد قیمت‌ها نسبت به سقف قراردادها اقدام کرد گفت، به هر حال وقتی قبلاً هزینه اجرای یک فاز در پارس جنوبی یک میلیارد تومان بوده و الان این رقم به دو میلیارد تومان رسیده طبیعتاً نمی‌توان با قیمت‌های پیشین کار را جلو برد. اتفاقاً مهمترین مشکلات در این حوزه نیز مربوط به سه پیمانکار داخلی است که در پارس جنوبی فعالیت می‌کنند. او افزود، به هر حال وقتی قیمت نفت افزایش یافت، کم‌کم فروشندگان تجهیزات نفتی نسبت به افزایش قیمت تجهیزات و کالاهای در اختیار خود اقدام کردند تا بتوانند بخشی از این رشد نامتعارف قیمت‌ها را جبران کنند. اما وقتی قیمت‌ها تعدیل شد و پایین آمد هزینه این تجهیزات اصلاً کاهش نیافت.

کسب ۳۴۰ میلیارد دلار درآمد نفتی در ۵ سال گذشته

درآمد نفت طی ۵ سال گذشته به بیش از ۳۴۰ میلیارد دلار رسید. دولت نهم پردرآمدترین دولت ایران به لحاظ درآمد نفتی بوده است به طوری که میزان درآمد نفتی حاصل شده در چهار سال اول دولت نهم که برابر با ۲۷۸ میلیارد دلار و ۷۹۰ میلیون دلار بوده است که از کل درآمد حاصله ۱۶ سال پیش از آن بیشتر بوده است. آمارهای ارائه شده نشان می‌دهد میزان درآمدهای نفتی در سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۴ برابر با ۱۷۶ میلیارد دلار و در سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۶ برابر با ۱۲۳/۶ میلیارد دلار بوده است. بر این اساس حجم درآمدهای نفتی در سال‌های ۱۳۶۰ تا ۱۳۶۸ معادل ۱۰۲/۷۲ میلیارد دلار بوده است. از ابتدای انقلاب تا سال ۱۳۶۸ کل درآمدهای نفتی ایران ۱۴۶ میلیارد دلار بوده است. حجم صادرات نفت ایران در حدود دو میلیون و ۴۵ هزار بشکه در روز رسیده است. در حال حاضر قیمت نفت در بازارهای جهانی در حدود ۷۰ دلار است. هر چند قیمت‌ها در طول یک ماه اخیر کاهشی حدود ۱۸ دلار را تجربه کرده است اما همچنان از رقم تعیین شده در بودجه فراتر است. بسیاری از کارشناسان معتقدند در پردرآمدترین دوران نفتی ایران، برنامه‌ریزی منسجمی برای استفاده بهینه از درآمدهای نفتی وجود نداشته است.